

Бутов Андрій

к.е.н, доцент

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

Бутова Вікторія

студентка

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИН В СУЧАСНІЙ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

Правова поведінка не може існувати без правовідносин, вона реалізується в них. Це конкретна форма буття правової поведінки, площина, що її опосередковує. У взаємодії із нормами права правовідносини утворюють ядро постійного юридичного середовища, в якому продовжувано перебувають його учасники, що часто навіть не усвідомлюють факту знаходження всередині цих відносинах, буття під пануванням права [4, с. 50].

Корпоративні правовідносини можна вважати новим правовим поняттям для сучасного вітчизняного права. Аналіз категорії корпоративних правовідносин у контексті дослідження цивільних правовідносин взагалі і організаційних цивільних правовідносин зокрема являє значний теоретичний інтерес, оскільки отримані результати можуть слугувати у подальшому методологічним підґрунтям для встановлення сутності та галузевої приналежності таких правовідносин.

Корпоративне право, передусім регулює відносини щодо отримання вигоди від інвестування в певний вид підприємницької діяльності або безпосередньої участі в такій діяльності, зокрема шляхом створення чи участі у юридичних особах.

Відповідно до ч. 3 ст. 167 Господарського кодексу України, корпоративними правовідносинами є відносини, що виникають, змінюються та припиняються щодо корпоративних прав. Загалом, із прийняттям Господарського кодексу вперше на законодавчому рівні було дано визначення корпоративних правовідносин. Визначення корпоративних прав наводиться у ч. 1 ст. 167 Господарського кодексу України: це права особи, частка якої визначається у статутному капіталі (майні) господарської організації, що включають правомочності на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) даної організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами [1].

Корпоративні відносини – це врегульовані нормами права та установчими (засновницькими) документами суспільні відносини, які виникають між засновниками юридичної особи корпоративного типу у процесі її створення та відносини між юридичною особою та їх учасниками з приводу реалізації корпоративних прав та обов'язків (їх набуття, здійснення чи припинення).

Корпоративні правовідносини, як і будь-які інші правовідносини, мають свою структуру, що включає суб'єктів, об'єкти, зміст, а також підстави виникнення таких відносин. Об'єктом корпоративних правовідносин слід визнати певні блага, з приводу яких суб'єкти вступають у такі правовідносини. Такі блага можуть бути як майнового, так і немайнового характеру [5, с. 120].

Зміст корпоративних правовідносин становлять корпоративні права та обов'язки, які виникають, змінюються та припиняються відповідно до норм корпоративного законодавства.

Усі підстави виникнення корпоративних правовідносин можна поділити на два види:

– первинні (пов'язані з безпосереднім створенням юридичної особи, що підтверджується фактом державної реєстрації, наприклад прийняття учасників чи внесення ним внесків до статутного фонду);

– похідні, які відображають динаміку розвитку корпоративних правовідносин, пов'язані з реалізацією особами корпоративних прав (продаж акцій або частки у статутному фонді, відступлення або спадкування частки у зареєстрованому капіталі) [2, с. 37].

Підставами припинення корпоративних відносин можуть бути такі юридичні факти, як реорганізація та ліквідація господарського товариства, вихід учасника (засновника) з господарського товариства, відчуження всіх своїх акцій акціонером іншому акціонеру чи третій особі, перетворення господарського товариства на товариство з одним учасником внаслідок виходу всіх інших із його складу, перетворення такого товариства на приватне підприємство тощо.

Отже, корпоративні відносини – це суспільні відносини, що виникають у зв'язку зі створенням юридичних осіб та участю в їх діяльності. Корпоративні правовідносини – це відносини, що виникають, змінюються та припиняються щодо корпоративних прав.

Корпоративні правовідносини можуть бути як майнового, так і немайнового характеру (але й будучи немайновими, вони пов'язані з майновими правами), всі вони зобов'язальні та відносні, значна частина з них має організаційний характер.

Зазначаючи розмаїття підстав виникнення та проявів корпоративних правовідносин, В. М. Кравчук слушно звертає увагу на те, що вони мають комплексний характер: охоплюючи зобов'язальний, управлінський, трудовий, фінансовий та інші елементи [3, с. 7-8].

Разом із тим багато хто з науковців зазначає, що корпоративні відносини вже на стадії виникнення виступають як комплексні – майнові та пов'язані з ними організаційні відносини. Корпоративні відносини опосередковують перерозподіл економічних можливостей між суб'єктами відносно майнових благ у сфері власності. Перерозподіл економічних можливостей – організаційний процес, що обумовлює наділення учасників корпоративних відносин об'ємами економічних можливостей. При цьому організаційні відносини підпорядковуються майновим, забезпечуючи створення організаційної форми останніх [6, с. 329].

Отже, корпоративні правовідносини – це врегульовані нормами права суспільні відносини, що виникають виключно між суб'єктами корпоративних правовідносин у процесі набуття, здійснення та припинення корпоративного управління та корпоративних прав.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
2. Колосов Р. Поняття та зміст корпоративних правовідносин: теоретико-правовий аспект. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 8. С. 35-38.
3. Кравчук В. М. Корпоративне право. Науково-практичний коментар законодавства та судової практики. Київ: Істина, 2005. 720 с.
4. Ю. О. Приватні правовідносини як вимір буття особи у зрізі дозволеного і належного. Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Сер.: Юридичні науки. 2019. Вип. 8. С. 46-50.
5. Савінова В. М. Правова природа корпоративних правовідносин. Молодий вчений. 2015. № 5 (20). Ч. 3. С. 72-75.
6. Харитонова О. І. Корпоративні і цивільні організаційні правовідносини. Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». 2011. Том 10. С. 324-334.